

HZ University of Applied Sciences

HBO-Bacheloropleiding Communicatie

Herbeoordeling standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten

Inleiding

Deze rapportage bevat de beoordeling van standaard 3 (Toetsing en gerealiseerde resultaten) van de bestaande hbo-bacheloropleiding Communicatie van HZ University of Applied Sciences (HZ).

Aanleiding en proces

Op basis van de vorige audit (mei 2012) en aanvullende beoordeling van dertig extra afstudeerproducten (augustus 2012) kwam het panel in zijn rapportage (september 2012) op standaard 3 (Toetsing en gerealiseerde resultaten) tot het oordeel onvoldoende. Bij brief van 29 januari 2013 heeft de NVAO de opleiding meegedeeld dat ze niet geaccrediteerd kan worden gezien het feit dat de beoordeling door het panel van standaard 3 nog onvoldoende steun biedt voor de accreditatie van de opleiding. De opleiding is gewezen op de mogelijkheid een herstelplan in te dienen. Op basis van de constatering en aanbevelingen van het panel heeft de opleiding een verbeterplan opgesteld en voorgelegd aan het panel. Het panel heeft zijn vertrouwen uitgesproken in het verbeterplan (18 maart 2013). Op basis van het positieve paneladvies heeft de NVAO de opleiding een herstelperiode van één jaar toegekend (8 oktober 2013) en bepaald dat het instellingsbestuur vóór 16 maart 2014 een nieuwe aanvraag voor heraccreditatie kan indienen. De opleiding heeft de NQA gevraagd een herbeoordeling uit te voeren van standaard 3 om deze aanvraag te onderbouwen.

Werkwijze

Het uitgangspunt voor de herbeoordeling is het verbeterplan van de opleiding. De basis voor het verbeterplan zijn de vijf aanbevelingen die het panel heeft opgenomen in de auditrapportage (september 2012). Het panel heeft zich met name gericht op standaard 3. Het panel heeft in zijn beoordeling tevens de verbeteringen bij de andere standaarden betrokken, zoals deze zijn genoemd in het verbeterplan.

Het panel heeft vijftien scripties bestudeerd van studenten die in 2013 zijn afgestudeerd. Daarnaast heeft het panel de informatie bestudeerd die de opleiding ter beschikking had gesteld om aan te geven op welke wijze aan het verbeterplan is gewerkt. Tijdens het bezoek op 9 december 2013 heeft het panel gesproken met docenten, vierdejaarsstudenten en alumni van wie de scripties waren gelezen, de examen- en toetscommissie en het opleidingsmanagement.

De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat grotendeels hetzelfde was als het panel dat in mei 2012 de visitatie heeft uitgevoerd en in maart 2013 vertrouwen in het verbeterplan heeft uitgesproken. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op standaard 3. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2012 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 9 december 2013. Het programma van het bezoek is opgenomen in bijlage 2.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. F.W. Dillingh (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw drs. P. Schep (domeindeskundige)

De heer ir. F. de Haan (domeindeskundige)

De heer M.J. Verhoeven (studentlid)

Mevrouw dr. M.J.H. van der Weiden, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

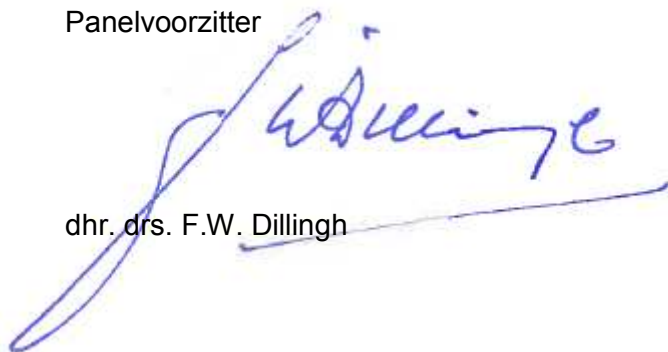
De mondeling en schriftelijk verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

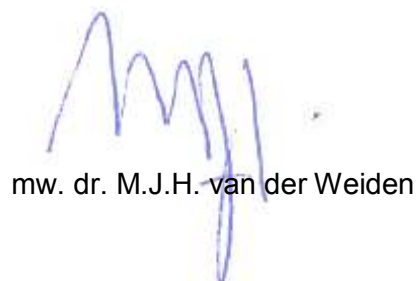
Utrecht, 27 januari 2014

Panelvoorzitter

Panelsecretaris

dhr. drs. F.W. Dillingh

mw. dr. M.J.H. van der Weiden

Conclusie

In de vorige visitatie (2012) constateerde het panel het volgende:

'Het panel concludeert dat te veel studenten van de laatste drie afstudeerlichtingen onterecht zijn geslaagd. De kwaliteit van de scripties van deze studenten voldoet niet aan het hbo-bachelorniveau. Het panel vindt dat de opleiding bij de beoordeling van de eindschrijfties de lat te laag legt. Schrijfties van laag niveau worden te gemakkelijk als (net) voldoende beoordeeld. Dat neemt niet weg dat de hoog beoordeelde schrijfties inderdaad van goede tot zeer goede kwaliteit zijn. Over het geheel genomen echter worden de beoogde eindkwalificaties in onvoldoende mate gerealiseerd. Het panel constateert wel dat de kwaliteit van de schrijfties in de afgelopen drie jaar een stijgende lijn vertoont. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel onvoldoende.'

Na het visitatiebezoek in 2013 constateert het panel het volgende:

De opleiding heeft na de visitatie in 2012 voortvarend gewerkt aan de opstelling en uitvoering van een verbeterplan op basis van de aanbevelingen. Het opleidingsmanagement en het docententeam hebben grote veerkracht getoond en het panel heeft vastgesteld dat de kwaliteit van de afstudeerproducten door de verbetermaatregelen duidelijk is verbeterd. Er is sprake van een stevige onderzoeksleerlijn in het curriculum, de deskundigheid van de docenten om onderzoek te begeleiden en te beoordelen is vergroot, het afstudeerproces is beter gestructureerd en in de schrijfties is sprake van meer gevarieerde onderwerpen, theorieën en modellen. De schrijfties die het panel heeft bestudeerd, voldoen aan de gestelde eisen en zijn alle van hbo-bachelorniveau.

Het panel is van oordeel dat de opleiding adequate maatregelen heeft genomen om tot deze verbetering te komen. Het panel heeft tevens vastgesteld dat er sprake is van een proces dat nog niet is voltooid en dat de opleiding zich hiervan bewust is. Het panel adviseert de opleiding dan ook de reeds ingezette acties met kracht door te zetten. Op basis van de ingezette verbetermaatregelen en de kwaliteit van de beoordeelde schrijfties, die laten zien dat de maatregelen effectief zijn, komt het panel tot het oordeel voldoende.

Inhoudsopgave

Beoordeling	9
Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten	9
Aanbevelingen 2012	13
Bijlagen	17
Bijlage 1: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	19
Bijlage 2: Bezoekprogramma	23
Bijlage 3: Bestudeerde documenten	25
Bijlage 4: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	27

Beoordeling

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Toetsinstrumenten en beoordeling

In 2012 oordeelde het panel dat 'het systeem van toetsing van voldoende kwaliteit is. De opleiding gebruikt een behoorlijke variatie aan toetsvormen die passen bij de leerdoelen en de leerstof. Het panel is positief over het feit dat individuele beoordelingen binnen de courses zwaarder wegen dan de groepsbeoordelingen en over het feit dat er binnen de course geen compensatiemogelijkheden zijn. De kwaliteit van de toetsen is voldoende, maar kan pittiger. De beoordeling is op zich correct, maar kan strenger.'

Het panel heeft in 2013 tijdens de audit kunnen vaststellen dat het systeem van toetsing onveranderd, dus nog steeds voldoende is. Wat betreft de kanttekening die het panel er in 2012 bij plaatste, dat de beoordeling strenger zou kunnen, merkten zowel de docenten als de studenten in de gesprekken met het panel op dat de studenten nu meer aangesproken worden op hun eigen verantwoordelijkheid. Docenten geven feedback op ingeleverd werk en van de studenten wordt verwacht dat ze op basis daarvan en van de beoordelingscriteria zelfstandig werken aan verbetering van hun werkstuk. De studenten met wie het panel gesproken heeft, zijn tevreden over de steviger aanpak. Het panel vindt dit een juiste ontwikkeling.

Bij de bevindingen merkte het panel in 2012 op:

'De opleiding heeft ondanks de opmerkingen tijdens de vorige visitatie geen speerpunt gemaakt van de invoering van een portfolio. Wel wordt er gewerkt met een coursedossier en daaraan gekoppeld een gesprek over de behaalde competenties. In het nieuwe curriculum zal een integraal portfolio met een assessment worden ingevoerd voor de propedeuse en voor semester 7.'

Het panel heeft in 2013 vastgesteld dat de opleiding de beoordeling zodanig heeft aangepast dat er een duidelijk onderscheid wordt aangebracht tussen de competenties die worden aangetoond in de afstudeerstage en de scriptie en de overige competenties. Deze laatste worden aangetoond aan de hand van een portfolio en een assessment. Het assessmentgesprek vindt plaats aan het einde van het zevende semester en is voorwaardelijk voor de start van de afstudeerstage. Het panel vindt dit positief.

Kwaliteitsborging van de toetsing en beoordeling

In 2012 stelde het panel vast:

'De opleiding heeft aandacht voor de kwaliteitsbewaking van de toetsen en is goed op weg om deze verder te formaliseren.' Op dit punt heeft het panel als aanbeveling (aanbeveling 4) geformuleerd:

'Het panel adviseert de opleiding de bewaking van de kwaliteit van de toetsen verder te formaliseren en de beoordeling van de studenten aan te scherpen en te expliciteren.'

In 2013 is de kwaliteitsborging verder ontwikkeld. Docenten van het kernteam van de opleiding voeren standaard een collegiale check uit op alle af te nemen toetsen. Met ingang van studiejaar 2012-2013 is een deoltoetscommissie ingesteld. Deze commissie beoordeelt voor alle opleidingen van de Academie voor Economie en Management (AvEM) of er een juiste vertaling is gemaakt van de competenties naar de beoordelingscriteria; ze kijkt naar de spreiding, het aantal en de variatie van de toetsen, en ze controleert de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen. De deoltoetscommissie controleert de kwaliteit van de toetsing zowel vooraf als achteraf op basis van steekproeven. Een toets kan niet worden afgenomen als de dealexamencommissie, op advies van de deoltoetscommissie, vaststelt dat de kwaliteit onvoldoende is.

De afstudeerprocedure is gewijzigd. Een student kan pas aan de afstudeerstage beginnen als 112,5 EC aan studiepunten uit de hoofdfase is behaald en als het onderzoeksvoorstel is goedgekeurd. Het onderzoeksvoorstel wordt niet alleen beoordeeld op de kwaliteit van de probleemstelling en de voorgestelde aanpak, maar ook op de kwaliteit van de afstudeerplaats. De beoordeling van het onderzoeksvoorstel wordt door twee docenten uitgevoerd. De context van de afstudeerstageplaats moet geschikt zijn om een communicatief onderzoek uit te voeren en de stagebegeleider moet ten minste een opleiding communicatie op hbo-niveau hebben afgerond. De beoordeling van het onderzoeksvoorstel is een duidelijk go/no go-moment. Een student kan pas verder als het verbeterde onderzoeksvoorstel of een nieuw voorstel is ingediend en is goedgekeurd.

De deoltoetscommissie heeft recent gerapporteerd over de afstudeerprotocollen, de processen verbaal waarin de beoordeling van de scriptie is weergegeven. Ze heeft alle protocollen van de opleiding bekeken en geconstateerd dat alle beoordelingen correct zijn vastgelegd. Om voor de student nog beter inzichtelijk te maken hoe het eindcijfer tot stand is gekomen, adviseert ze de opleiding om de feedback concreter te formuleren. Ook adviseert ze de opleiding niet meer te werken met handgeschreven protocollen omdat ze vaak moeilijk leesbaar zijn. Het panel is het met beide aanbevelingen eens.

Op grond van bovenstaande stelt het panel vast dat de opleiding de aanbeveling ter harte heeft genomen en dat de kwaliteitsbewaking van de toetsing verder is geformaliseerd.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

De eindkwalificaties, zoals geformuleerd in vijf startcompetenties, worden beoordeeld in het vierde studiejaar. In het zevende semester bewijst de student aan de hand van een portfolio dat de startcompetenties C3 Plannen en organiseren, C4 Creëren en realiseren en C5 Representeren worden beheerst. In de courses Simulatiegame, Communicatie & Verandering en Social Media worden opdrachten uitgevoerd die als bewijsstuk kunnen dienen. Ook gemaakt werk uit het derde studiejaar kan dienen als bewijsstuk. Per competentie zijn twee uitgewerkte opdrachten nodig die minimaal voor de helft individueel gemaakt moeten zijn. Het portfolio bevat verder een curriculum vitae, een zelfevaluatie en een toelichting per bewijsstuk. In een assessment beoordelen twee assessoren aan de hand van het portfolio en een vraaggesprek of de student de startcompetenties inderdaad heeft behaald.

In semester 8 doet de student een afstudeerstage op basis waarvan de startcompetenties C1 Analyseren en onderzoeken en C2 Ontwikkelen van en adviseren over communicatiebeleid worden getoetst. De student voert een praktijkgericht onderzoek uit, dat moet resulteren in aanbevelingen op strategisch niveau.

In 2012 oordeelde het panel dat een te groot aantal scripties een voldoende had gekregen terwijl ze het beoogde hbo-bachelorniveau niet of onvoldoende lieten zien. Het panel constateerde dat een aantal scripties *'naar de mening van het panel een te hoog cijfer (had) gekregen, terwijl de motiveringen van de beoordelaars bij de criteria de zwakke plekken in de werkstukken in de regel wel aanwijzen. Het panel kan zich in de motiveringen vinden, maar onderschrijft niet de voldoende beoordeling. Naar de mening van het panel hadden de gemaakte opmerkingen moeten leiden tot aanwijzingen voor de student om de scriptie te verbeteren om zo aan het gewenste hbo-bachelorniveau te kunnen voldoen.'*

Het panel koppelde daar als aanbeveling (aanbeveling 5) aan:

- *'de beoordelingscriteria voor het afstuderen aan te scherpen en een duidelijke weging aan te brengen in de beoordeling van de criteria;*
- *het verband tussen de competenties en de beoordeling van het afstuderen te verduidelijken;*
- *de probleemstelling en de methodische aanpak en onderbouwing van het afstudeeronderzoek te beoordelen voordat de student aan de daadwerkelijke uitvoering van het onderzoek begint.'*

De opleiding heeft de eindbeoordeling van het afstuderen aangepast. Zoals eerder beschreven is er een duidelijk go/no go-moment ingevoerd: het onderzoeksvoorstel moet voldoende zijn, voordat de student aan de afstudeerstage kan beginnen. Het onderzoeksvoorstel wordt beoordeeld door twee examinatoren die erop letten of de kwaliteit van de probleemstelling en de onderzoeksopzet voldoende zijn en of de afstudeerstageplaats een goede context biedt voor de uitvoering van het onderzoek. Om het strategisch niveau te bewaken letten de examinatoren er ook op of het voorstel voldoende aanknopingspunten biedt om tot beleidsadviezen te komen.

Het panel vindt dat de opleiding door dit beoordelingsmoment aan het begin van het afstudeerwerk ervoor zorgt dat studenten een goede start maken, wat de kans op een goede scriptie vergroot.

Een belangrijke aanpassing in het afstudeerproces is dat de begeleidende docent niet betrokken is bij de beoordeling van het onderzoeksvorstel en evenmin bij de beoordeling van de scriptie. Dit maakt de beoordeling zuiverder en heeft er toe geleid dat de begeleidende docenten de eigen verantwoordelijkheid van de student voor het onderzoeksproces en de kwaliteit van het werk duidelijker bij de studenten hebben kunnen leggen. Desgevraagd gaven de studenten aan dat ze eraan hebben moeten wennen, maar er nu tevreden over zijn en het zien als een verbetering.

Evenals het onderzoeksvorstel worden de conceptscripties beoordeeld door twee examinatoren die niet bij de begeleiding van de student betrokken zijn. De beoordeling vindt plaats tijdens een kalibreersessie met het hele team, waarin de twee examinatoren onafhankelijk van elkaar hun oordeel ten overstaan van het team onderbouwen. Deze screening leidt tot een advies aan de student om de scriptie al dan niet ter beoordeling in te dienen en te verdedigen. De docenten zijn er in geslaagd door middel van regelmatige kalibreersessies indringend met elkaar in gesprek te gaan over de te hanteren normering en deze op basis daarvan aan te scherpen. Het team heeft het ook aangedurfd dit gesprek te verbreden naar collega's uit andere opleidingen zowel binnen de hogeschool als daarbuiten, in regionaal LOCO-verband (Landelijk Overleg Communicatie-Opleidingen). Het panel vindt dit prijzenswaardig.

De protocollen voor de eindbeoordeling zijn aangescherpt. Daarbij is gebruik gemaakt van het 'HZ-kader voor praktijkgericht onderzoek door studenten'. De scriptie wordt beoordeeld op vijf aspecten: Probleemstelling (15%), Bronnenonderzoek (25%), Onderzoeksopzet en –uitvoering (25%), Analyse en interpretatie (25%), Rapportage en presentatie (10%). Alle deelcijfers moeten ten minste 5,5 zijn, het eindcijfer moet afgerond ten minste 6 zijn. Het panel vindt het gewicht dat aan de verschillende aspecten wordt toegekend, adequaat en heeft aan de hand van de ingevulde protocollen vastgesteld dat de examinatoren er goed in slagen hun oordelen te differentiëren naar de verschillende deelaspecten.

Bij de afstudeerpresentatie zijn naast de twee examinatoren ook twee externe juryleden betrokken. De bedrijfsbegeleider van een student kan geen extern jurylid zijn, maar is wel welkom als gast. De externe juryleden ontvangen de scriptie twee weken van tevoren. Aan hen wordt gevraagd een oordeel te vellen of de scriptie een gefundeerd antwoord geeft op de onderzoeksvraag en of de scriptie voor de organisatie concreet genoeg is om praktische waarde te hebben. Daarnaast vormen de juryleden zich een oordeel over de leesbaarheid en afwerking van de scriptie. Het panel vindt dit een goede aanpak om ervoor te zorgen dat een scriptie zowel aan onderzoekseisen voldoet als aan de praktijkgerichtheid die van een hbo-afgestudeerde wordt verwacht. Het is daarom terecht dat deze leden een actuele verbinding hebben met de beroepspraktijk, zoals blijkt uit een overzicht van externe juryleden dat het panel heeft ontvangen.

In 2013 heeft het panel op basis van de bestudering van vijftien scripties vastgesteld dat het bachelorniveau wordt gerealiseerd. Alle scripties waren voldoende en de studenten zijn terecht afgestudeerd als hbo-bachelor Communicatie. In vergelijking met 2012 laten de scripties een grotere variatie zien aan gehanteerde theorieën en modellen. Deze zijn ook beter toegesneden op de specifieke onderzoeksvraag. Bij een aantal scripties was sprake van een innovatief onderwerp. Verdere verbetering is mogelijk bij de verbinding van de theoretische onderbouwing met de onderzoeksvraag en bij de koppeling van de aanbevelingen aan de onderzoeksvraag. Studenten hebben er nog regelmatig moeite mee om hun theoretische deel te benutten voor de inbedding van hun specifieke vraag in een bredere context en komen soms niet verder dan de samenvatting van een aantal boeken. Het is aan te bevelen dat studenten aan het eind van hun theoretische gedeelte kort moeten reflecteren op wat het hun heeft opgeleverd bij de aanscherping of beantwoording van hun onderzoeksvraag, zodat ze leren als het ware boven de literatuur te staan. Het abstraheren van de specifieke vraag met behulp van theoretische onderbouwing kan de studenten ook helpen invulling te geven aan het gewenste strategische aspect. Het panel adviseert de studenten altijd een samenvatting of *management letter* te laten schrijven die gericht is op de opdrachtgever en die de rode draad tussen probleemstelling en aangedragen oplossing samenvat.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleiding de aanbevelingen van het panel voortvarend heeft uitgewerkt en dat door de ingevoerde maatregelen het hbo-bachelorniveau gegarandeerd wordt. Vooral het invoeren van een strikt go/no go-moment en de scheiding van begeleiding en beoordeling zijn hierbij naar het oordeel van het panel cruciaal geweest. Er is sprake van een duidelijke verbetering op basis van een gestructureerd ontwikkeltraject. De opleiding is zich ervan bewust dat deze ontwikkeling nog niet is afgerond en het panel adviseert de opleiding de ingezette acties sterk door te zetten. Op basis van de reeds zichtbare verbeteringen beoordeelt het panel standaard 3 als voldoende.

Aanbevelingen 2012

Bij de beoordeling van standaard 3 heeft het panel vastgesteld dat de opleiding een goede uitwerking heeft gegeven aan aanbevelingen 4 en 5. Het panel heeft in het licht van de beoordeling van standaard 3 ook onderzocht of de overige aanbevelingen uit 2012 zijn uitgevoerd.

'Aanbeveling 1. Het panel vindt dat de opleiding het accent erg sterk op de operationele aspecten van de communicatie legt. Het adviseert de opleiding meer aandacht te besteden aan de strategische aspecten: in de doelstellingen, in het onderwijsprogramma en in het afstuderen.'

De opleiding heeft een strategiedocument opgesteld waarin wordt beschreven hoe ze invulling geeft aan de strategische aspecten van het communicatievakgebied. Het beschrijft dat de studenten communicatiestrategieën moeten kunnen ontwikkelen en op strategisch niveau moeten kunnen adviseren. Het panel heeft gezien dat het strategische aspect in het bestaande curriculum is verzaamd en expliciet is benoemd in de cursusbeschrijvingen.

In het nieuwe curriculum is er een doorlopende opbouw naar het strategische niveau aangebracht. Bij de beoordeling van onderzoeksvorstellen en afstudeerstageplaats wordt bekeken of de organisatie de student in staat stelt op strategisch niveau te adviseren. Bij de beoordeling van de scriptie wordt gewogen of er aanbevelingen gedaan worden op het niveau van communicatiebeleid. Het panel heeft waardering voor de wijze waarop het strategische aspect in de opleiding is versterkt. Voor sommige studenten, zo laten de scripties zien, is het nog moeilijk de juiste balans te vinden tussen het strategische en het operationele. Hiervoor is blijvende aandacht nodig.

'Aanbeveling 2. Het panel adviseert de opleiding de invoering van het nieuwe competentieprofiel van het LOCO en de aanpassing van het curriculum daarop met voortvarendheid ter hand te nemen. Het raadt de opleiding tevens aan de competenties duidelijk te vertalen naar niveaus in het curriculum.'

De opleiding heeft het nieuwe competentieprofiel verwerkt in de cursusbeschrijvingen van het vierde leerjaar, de afstudeerhandleiding en de stagehandleiding. Ook in de andere cursusbeschrijvingen zal het nieuwe profiel gefaseerd worden ingevoerd. Het panel heeft de dekkingsmatrix gezien waarin de beroepscompetenties en de generieke competenties (Dublin descriptoren) gerelateerd zijn aan de verschillende studieonderdelen en vindt dit een helder overzicht waaruit blijkt dat alle onderdelen bijdragen aan de te realiseren competenties. Om studenten bewust te maken van de competenties waar ze tijdens hun opleiding aan moeten werken, is er niet alleen een assessment aan het eind van de opleiding, maar ook aan het eind van de propedeuse. De opleiding heeft per leerjaar geformuleerd welk niveau van de student wordt verwacht, hoe zich dit vertaalt in de didactische rol van de docent en wat de student moet laten zien. Het panel stelt vast dat deze aanbeveling goed is opgepakt.

'Aanbeveling 3. Het panel adviseert de opleiding de ingeslagen weg naar kwaliteitsverbetering voort te zetten en daarbij in ieder geval aandacht te besteden aan de volgende punten:

- *stel een beroeps- en opleidingsprofiel op, waarin op samenhangende wijze de beroepsvisie, de onderwijsvisie en het onderwijsbeleid worden uiteengezet;*
- *versterk de diepgang van de theoriecomponent en besteed in de literatuur meer aandacht aan de actuele en internationale ontwikkelingen in het vakgebied;*
- *verduidelijk de onderzoekslijn in het curriculum en maak een duidelijke keuze in hoe de opleiding onderzoek inzet, als doel of als middel;*
- *zet de professionalisering van docenten voort, in het bijzonder op het gebied van onderzoek.'*

De opleiding heeft het door het panel aanbevolen beroeps- en opleidingsprofiel beschreven in het visiedocument en besproken met de opleidingscommissie en beroepenveldcommissie. Het panel adviseert de opleiding er bij de uitwerking van de onderwijsvisie op toe te zien dat het onderwijs voor de studenten uitdagend is en hen ertoe aanzet het beste uit zichzelf te halen.

De literatuurlijst wordt, zo stelt het stand-van-zaken-document, jaarlijks geactualiseerd onder collectieve verantwoordelijkheid van het docententeam. De opleiding heeft besloten dat de literatuur meer in samenhang toegepast moet worden, als ware het een 'canon' in de opleiding. Er is in het nieuwe curriculum wekelijks een lesdag die besteed wordt aan de *body of knowledge* van het communicatiedomein. In de cursorische onderdelen zal dit naar het oordeel van het panel bijdragen aan een sterkere verankering en verdieping van de theorie. In de scripties zal dat vervolgens ook zichtbaar moeten worden. Op dit moment is het theoretische gedeelte soms nog een los onderdeel in plaats van dat het gebruikt is ter onderbouwing van het onderzoek.

De aandacht voor internationale ontwikkelingen, onder andere door het gebruik van Engelstalige literatuur, blijft een aandachtspunt. Een vergelijking met twee andere hogescholen liet volgens de opleiding zien dat de HZ-lijst niet substantieel afweek, maar naar aanleiding van deze benchmark heeft de opleiding toch, naar het oordeel van het panel terecht, besloten een canon van communicatieliteratuur op te stellen, meer verdiepende literatuur op te nemen en een duidelijk Engelstalige component in het programma aan te wijzen. Daarnaast verwachten de docenten dat de docentencursus Onderzoeksvaardigheden 2, die zich richt op de bestudering en bespreking van internationale *journal*-artikelen, hier op termijn verbetering in zal brengen. Het panel verwacht dat op dit punt meer gerichte aandacht nodig zal zijn. Het panel heeft geconstateerd dat er geen onderzoeksvoorstellen zijn geformuleerd die gerelateerd zijn aan de internationale beroepspraktijk, dat er geen studenten zijn afgestudeerd met een scriptie (of samenvatting) in een vreemde taal (i.c. Engels) en dat er in 2012/2013 geen enkele student afgestudeerd is op basis van een scriptie in het buitenland of voor een buitenlandse opdrachtgever. In het panelgesprek gaven de docenten aan dat de begeleiding van een onderzoek in het buitenland belemmeringen opwerpt, maar dat doet naar het oordeel van het panel het internationalisatieproces in het hbo te kort, dat zeker ook voor de opleiding Communicatie goed toepasbaar is. Docenten die het afstuderen begeleiden, dienen meer aandacht te krijgen voor en te geven aan de internationale aspecten. Dat kan in diverse vormen: internationale literatuur, benchmark, onderzoeksopdracht voor een internationaal (georiënteerd) bedrijf in of rond Zeeland, een Engelstalige samenvatting voor een internationale opdrachtgever of (de meest vergaande vorm) een onderzoekscriptie in het buitenland.

De onderzoekslijn is in het programma versterkt. In het lopende, uitfaserende curriculum is de onderzoekscomponent versterkt door in de meewerkstage een onderzoeksopdracht verplicht te stellen, zodat studenten al een keer kunnen oefenen. In het vierde jaar is de cursus Communicatieonderzoek vervangen door een 'zwaardere' cursus Toegepast Onderzoek. De huidige vierdejaarsstudenten lieten het panel weten dat ze zich in deze cursus voorbereiden op hun onderzoeksvoorstel, onder andere door de vraag van hun stagebedrijf te herformuleren in een onderzoekbare vraag op het juiste niveau. Ze vinden dit een spannend proces en voelen zich in deze cursus stevig uitgedaagd doordat de docenten hun vragen consequent terugspelen. In het nieuwe curriculum is de onderzoekslijn expliciet benoemd.

Deze begint al in het eerste jaar met de cursus Probleemanalyse en Bronnenonderzoek en is geïntegreerd met de vakinhoudelijke cursussen zodat transfer van de onderzoeksvaardigheden gestimuleerd wordt. Het panel is van oordeel dat studenten hierdoor beter zullen worden voorbereid op het uitvoeren van hun afstudeeronderzoek. Het panel adviseert de opleiding de balans tussen onderzoek als doel en als middel hierbij goed te bewaken, zodat de praktijkgerichtheid van de hbo-scriptie als sterk punt behouden blijft.

Alle docenten van het kernteam hebben de interne training Onderzoeksvaardigheden 1 gevolgd en met succes afgesloten. De docenten gaven in het gesprek met het panel aan dat dit een nuttige cursus was om de basisbegrippen en –vaardigheden weer op te frissen. Eén kerndocent neemt nu deel aan Onderzoeksvaardigheden 2, waarin meer gericht wordt ingegaan op artikelen die ook in het onderwijs gebruikt kunnen worden. Voor deze cursus bleek in het gesprek met het panel veel waardering te bestaan en ook de andere docenten willen er graag aan deelnemen. De deskundigheidsbevordering van de docenten op onderzoeksterrein is verder ondersteund door een workshop over afstudeerniveau onder leiding van een lector en door de regelmatige kalibreersessies. De verbinding met het lectoraat binnen de hogeschool bevindt zich nog in een pril stadium maar heeft een positieve start gemaakt. Het panel adviseert deze verbinding te versterken en te benutten voor het onderwijs. Het panel stelt vast dat de docenten aantoonbaar geprofessionaliseerd zijn op het gebied van onderzoeksmethodiek. Een punt van aandacht is nog om externe inhoudelijke ontwikkelingen meer naar binnen te halen. Met een sterkere oriëntatie op nationale en internationale ontwikkelingen (door eigen contacten, lectoraat, externe docenten/juryleden, onderzoek, scholing e.d.) zullen de docenten ook beter in staat zijn het onderwijs aan de studenten zo uitdagend mogelijk aan te bieden. Het panel heeft waardering voor de positieve en open wijze waarop het docententeam met de kritiek uit 2012 is omgegaan, en voor het opleidingsmanagement dat hieraan op constructieve wijze leiding heeft gegeven en een cultuurverandering heeft gestimuleerd.

Bijlagen

Bijlage 1: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

Nadere informatie over de achtergronden van de leden van het beoordelingspanel en secretaris:

De heer drs. F.W. Dillingh, voorzitter

De heer Dillingh is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van communicatie en vanwege zijn onderwijservaring als hoofddocent en opleidingscoördinator van de opleiding communicatie bij Christelijke Hogeschool Windesheim. Bovendien is de heer Dillingh voorzitter van het managementteam, begeleidingsteam, curriculumcommissie en examencommissie bij Christelijke Hogeschool Windesheim en was hij bij het MBO voorzitter van de medezeggenschapsraad. Voor deze visitatie heeft de heer Dillingh onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1970	Akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer
1980	Nederland MOA
1984	Nederlands MOB
1991	Doctoraal taalbeheersing/communicatie, Universiteit Utrecht
1996	Executive Summercourse Corporate Communication, Erasmus Universiteit Rotterdam

Werkervaring:

1970 – 1981	Onderwijzer lagere school, Voorburg
1981 – 1994	Docent Nederlands en Bedrijfscommunicatie, decaan en adjunct-directeur MEAO, Zwolle
1994 – heden	Docent communicatie, opleidingscoördinator en hoofddocent van de opleiding communicatie, Windesheim Zwolle
1992 – 2010	Medevenoot van Syntax, bureau voor communicatie, Zwolle

Overig:

Oud-hoofdbestuur sportvereniging

Mevrouw drs. P. Schep

Mevrouw Schep is ingezet als panellid vanwege haar werkvelddeskundigheid en haar onderwijsdeskundigheid. Zij heeft een jarenlange ervaring als docente, examiner en coördinator in het onderwijs, daarnaast is zij acht jaar voorzitter geweest van het landelijk overleg Economisch Linguïstisch Onderwijs. Zij is namens de HBO-Raad voorzitter geweest van de visitatiecommissie (oude stijl) van de 17 opleidingen in het domein Economie en Talen; daarnaast is zij panellid geweest bij diverse visitaties hbo-opleidingen International Business & Languages en (internationale) Communicatie. Door opleiding en werkervaring heeft mevrouw Schep kennis van de accreditatiesystematiek, voor deze visitatie is zij aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2013 - heden	Opleiding tot Coach als 2e beroep, De Werkmaatschappij, BZK
2001 - 2002	Opleiding Communicatiemanager (niveau D) Van der Hilst
1977 – 1985	Doctoraal studie Franse Taal- en Letterkunde Universiteit Leiden

Werkervaring:

- 2010 – heden Plv. secretaris Stadsgewest Haaglanden, Den Haag
- 2001 – heden Manager Communicatie, Stadsgewest Haaglanden, Den Haag
- 2002 – heden Examinator Van der Hilst communicatieopleidingen
- 2012 – 2013 Docente Communicatie Eurocollege Hogeschool (ECHS), Rotterdam
- 2005 – 2011 Bestuurslid Stichting Ondernemersprijs Haaglanden
- 1997 – 2001 Hoofd Externe Betrekkingen, HES Rotterdam
- 1989 – 1997 Hoofd Economisch-Linguïstische opleiding/coördinator Internationale Betrekkingen, HES Rotterdam
- 1989 – 1997 Voorzitter landelijk overleg EL-onderwijs
- 1988 – 1989 Docente Nederlands, Université de Valenciennes, Frankrijk
- 1987 – 1988 Docente Frans, hoger onderwijs en voortgezet onderwijs

De heer ir. F. de Haan

De heer De Haan is ingezet als panellid vanwege zijn expertise in het domein communicatie en vanwege zijn onderwijsdeskundigheid. Hij is vele malen interim-manager en programma- en projectleider geweest bij grote organisaties geweest. Daarnaast is de heer De Haan voorzitter geweest van de Beroepsvereniging voor Communicatie (rechtsvoorganger Logeion) en medeoprichter en plaatsvervangend hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Communicatie. Hij heeft vele artikelen, weblogs en columns in vakbladen op zijn naam staan. Onderwijsdeskundigheid heeft de heer De Haan door zijn ervaring in het geven van avondcolleges, post academisch onderwijs, workshops en diverse didactische bijeenkomsten. De heer De Haan heeft voor deze visitatie onze handleiding voor panelliden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend individueel geïnstrueerd over de accreditatiesystematiek bij het hoger onderwijs en de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1979 Gymnasium Bèta
- 1979 – 1986 Communication and innovation, Landbouwniversiteit Wageningen (voorheen sociologie en voorlichtingskunde)
- 1986 – heden Diverse opleidingen zoals summercourse Corporate Communication, SRM, verandermanagement RUG, School voor Coaching en managementopleidingen De Baak

Werkervaring:

- 2000 – heden Mede-oprichter en partner Maatschap voor Communicatie
- 1995 – 2000 Eigen adviespraktijk, geassocieerd partner Berenschot
- 1993 – 1995 Nijhof en partners
- 1986 – 1993 CMC, communicatie management consultants

De heer M.J. Verhoeven

De heer Verhoeven is ingezet als studentlid. Hij volgt de hbo bacheloropleiding Communicatie bij NHL Hogeschool, waar hij betrokken is als voorlichter op open dagen en studiebeurzen. Hij heeft op meerdere plaatsen in het land de opleiding Communicatie gevolgd en heeft daardoor een goed beeld van verschillende invullingen en kwaliteitsniveaus van de hbo bacheloropleiding Communicatie in Nederland. De heer Verhoeven is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein.

Voor deze visitatie is de heer Verhoeven aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2009 – 2013 Communicatie aan NHL Hogeschool
- 2006 – 2008 Maatschappelijk werk en dienstverlening aan 'De Horst', later gefuseerd tot HU Amersfoort (onderdeel van Hogeschool Utrecht). Opleiding niet afgemaakt.
- 2005 – 2006 Communicatie aan HU (Hogeschool Utrecht). Opleiding niet afgemaakt
- 2004 – 2005 Communicatie aan de HAN (Hogeschool Arnhem en Nijmegen, locatie Arnhem). Opleiding niet afgemaakt.

Werkervaring:

- 2009 – heden Promoteamer/dreamteamer: promotiewerk voor school en opleiding
- 2005 – 2007 Journalist, newsreporter, recensent en radiohost voor www.livenet-radio.com en www.me-metalhour.com
- 2004 – 2010 Bestuurslid van de BOZ (Break op zondag). Een organisatie die activiteiten voor jongeren organiseert van verschillende religieuze achtergronden.

Mevrouw dr. M.J.H. van der Weiden

Mevrouw Van der Weiden is ingezet als NQA-auditor. Zij heeft meer dan tien jaar ervaring met visiteren en kwaliteitszorg in alle sectoren van het hoger onderwijs (hbo en wo). Verder heeft zij twintig jaar ervaring met onderwijsmanagement en onderwijsbeleid in het mbo, hbo, wo en internationaal onderwijs. Mevrouw Van der Weiden heeft in het voorjaar van 2012 deelgenomen aan de training van de NVAO en de intervisie in december 2012. Zij is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

- 1978 – 1986 Rijksuniversiteit Utrecht, Klassieke taal- en letterkunde
- 1972 – 1978 Rijksuniversiteit Utrecht, Psychologie

Werkervaring:

- 2012 – heden Freelance secretaris en projectleider QANU en NQA; zelfstandig onderwijskundig adviseur (Marianne van der Weiden Onderwijsadvies)
- 2004 – 2012 Manager Strategie en Onderwijs bij de MBO Raad
- 1998 - 2004 Academic Registrar bij het Institute of Social Studies, Den Haag
- 1998 Hoofd bureau Procesmanagement Lerarenopleidingen bij de HBO-raad
- 1987 – 1998 Beleidsmedewerker Onderwijs bij de VSNU (Projectleider visitatiestelsel onderwijs, aansluiting vwo-wo)
- 1987 – 1991 Onderzoeker NWO bij de Katholieke Universiteit Nijmegen (Radboud Universiteit) (voorbereiding dissertatie)
- 1986 Onderwijsbeleidsmedewerker Subfaculteit Psychologie, Katholieke Universiteit Brabant (Tilburg University)
- 1981 - 1986 Onderwijskundig onderzoeker IOWO (instituut voor onderwijskundige dienstverlening), Katholieke Universiteit Nijmegen (Radboud Universiteit)
- 1979 - 1981 Onderwijsstimuleringsmedewerker Politicologie, Internationale Betrekkingen, Katholieke Universiteit Nijmegen (Radboud Universiteit)

Bijlage 2: Bezoekprogramma

Programma maandag 9 december 2013

gesprekken: lokaal A 226, ontvangst: lokaal A 225

Tijdstip	Onderwerp	Deelnemers
08:30 uur	Ontvangst panel	Opleidingsmanagement
8:30 – 11:00 uur	Materiaalbestudering	
11:00 – 11:45 uur	Gesprek met begeleiders en beoordelaars	drs. M.S.C. de Jonge (docent) drs. P.J. Meiboom (docent) drs J. Nelemans (docent) drs. H. Blok (docent) drs. R. Pijpers (docent) dhr. J van Mourick (extern jurylid)
12:00 – 12:45 uur	Gesprek met afgestudeerden en vierdejaars studenten	Jessie Scheele (alumnus) Levi Bosselaar (alumnus) Melanie van Zweeden (alumnus) David Koning (alumnus) Sander Touw (vierdejaars) Myrthe de Graaf (vierdejaars)
12.45 – 13.30 uur	Lunch	

Tijdstip	Onderwerp	Deelnemers
13:30 – 14:00 uur	Gesprek met opleidingsmanagement	C.M.W. van Loon (academiedirecteur) E.H.J. van den Dobbelsesteen MSc (opleidingscoördinator)
14:15 – 14:45 uur	Gesprek met docenten	drs. M.S.C. de Jonge (docent) drs. P.J. Meiboom (docent) drs J. Nelemans (docent) drs. R. Pijpers (docent) C.A.J. van der Male MSc (docent) D.A. Westveer (docent) drs. J.J. Dekker (docent)
15:00 – 15:30 uur	Gesprek met examencommissie en toetscommissie	mr. E.W.C.M. Rampaert (voorzitter deelexamencommissie AvEM) drs. J.J. Dekker (lid deelexamencommissie AvEM) C.J. du Pon (voorzitter deelttoetscommissie AvEM) C.A.J. van der Male MSc (lid deelttoetscommissie AvEM)
15:30 – 16:30 uur	Paneloverleg	
16:30 – 17:00 uur	Terugkoppeling management	Opleidingsmanagement

Bijlage 3: Bestudeerde documenten

Standaard 3b: gerealiseerd eindniveau	
1. Documentatie waaruit blijkt dat de beoordelingscriteria voor het afstuderen zijn aangescherpt en een weging is aangebracht (bv in een afstudeerhandleiding)	1. HZ-kader voor praktijkgericht onderzoek 2. Nieuwe afstudeergids CO 3. Afstudeerprotocol
2. Documentatie waaruit blijkt dat het verband tussen de competenties en de beoordeling van het afstuderen is verduidelijkt (bv via de beoordelingsformulieren)	4. opzet en evaluatie assessments 5. toelichting STARRT-formulier 6. dekkingsmatrix uitfaserend curriculum met nieuwe LOCO-competenties (zie ook afstudeergids CO en afstudeerprotocol)
3. Documentatie waaruit blijkt hoe de opleiding invulling heeft gegeven aan een eerder moment in het afstudeerproces om de probleemstelling en de methodische aanpak te beoordelen. (bv in een afstudeerhandleiding)	7. Onderzoeksvoorstellen van 4 geselecteerde studenten 8. Feedback op onderzoeksvoorstellen 9. Evaluatie afstuderen nieuwe stijl (zie ook afstudeergids CO)
Standaard 3a: systeem van toetsing	
4. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding de bewaking van de kwaliteit van de toetsen heeft geformaliseerd (bv in een toetsbeleid)	10. HZ-toetsbeleid 11. Verslagen DEX 12. Verslagen toetscommissie 13. Samenwerking in het kader van vreemde ogen dwingen
5. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding de beoordeling van de studenten heeft aangescherpt en geëxpliciteerd (bv in beleid en bij studentproducten)	14. Overzicht uitkomsten kalibratiedagen (zie ook afstudeergids CO)
Standaard 2: samenhangende onderwijsleeromgeving	
6. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding meer aandacht besteedt aan strategische aspecten in doelstellingen, het onderwijsprogramma en het afstuderen (bv in een beroeps- of opleidingsprofiel)	15. Strategische aspecten in de opleiding communicatie 16. Visiedocument 17. Overzicht nieuw curriculum 18. Synopsissen 4 ^e jaar + crisiscommunicatie 19. Extra activiteiten op het gebied van strategie
7. Documentatie waaruit blijkt op welke wijze de opleiding werkt aan de theoriecomponent en de literatuur (bv via een literatuurlijst)	20. Literatuurlijst 2013-2014 21. Benchmark literatuurlijst
8. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding het LOCO-profiel invoert (bv in een beroeps- of opleidingsprofiel)	22. Stagegids 23. Synopsis assessment eerstejaars (zie ook afstudeergids CO en visiedocument)
9. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding de competenties vertaalt naar niveaus in het curriculum (bv via een curriculumoverzicht en	24. Dekkingsmatrix nieuw curriculum 1 ^e jaar 25. Voorbeelden synopsis semester 1 (zie ook visiedocument en

modulebeschrijvingen	Dekkingsmatrixen)
10. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding werkt aan een beroeps- en opleidingsprofiel	(zie ook visiedocument)
11. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding werkt aan een onderzoekslijn in het curriculum (bv via een curriculumoverzicht, modulebeschrijvingen)	26. Visualisatie in uitfaserend en nieuw curriculum 27. Cursusmateriaal van Toegepast Onderzoek 28. Synopsis van Pabo en vervolgcourses 29. Voorbeeld van PvA uit meewerkstage
12. Documentatie waar uit blijkt op welke wijze de opleiding werkt aan professionalisering van docenten ten aanzien van onderzoeksvaardigheden (bv via een scholingsplan of onderwerpen van de laatste trainingen)	30. Opzet onderzoekscourse 1 voor docenten 31. Opzet onderzoekscourse 2 voor docenten 32. Verslag Bijeenkomst Paul Delnooz
Overige documentatie	
	33. Overzicht afstudeerwerken cohort 2012-1013

Bijlage 4:   Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

48083
47143
47758
48799
47727
47320
47919
48453
48099
47076
48720
47784
48120
48143
47465